

Výzkum a vzdělávání v rámci Národní iniciativy Průmysl 4.0

Vladimír MAŘÍK

<http://cyber.felk.cvut.cz/>
www.ciirc.cvut.cz

České vysoké učení technické v Praze

PRŮMYSL
4.0

- ✓ První explicitně vyjádřenou vládní iniciativou **na podporu nové průmyslové revoluce je německá Industrie 4.0**
- ✓ **Vize poprvé prezentována na Hannover Fair 2011:**
Komputerizace průmyslové výroby
- ✓ **Výrazně technologicky upravený dokument představen na Hannover Fair 2013:**
Kageman, Wahlster, Lukas – ved. prac. skupiny
Vládní dotace: 750 mil. EUR na 3 roky
„Evoluce od vestavěných systémů ke kyberneticko-fyzikálním systémům“
automatizační technologie jsou ve vizi zaměřeny na distribuované systémy a počítají s metodami samooptimalizace, automatizované rekonfigurace, autodiagnostiky, strojového vnímání a inteligentní podpory dělníka

Hlavní myšlenka:

Počítačovým propojením

- ✓ výrobních strojů,
- ✓ opracovávaných produktů a polotovarů
- ✓ všech osob zapojených do procesů (prostřednictvím rozhraní)
- ✓ všech dalších systémů a subsystémů průmyslového podniku

vytvořit **inteligentní distribuovanou síť různorodých entit** podél celého řetězce vytvářejícího hodnotu, přičemž subsystémy pracují relativně autonomně a paralelně, navzájem dle potřeby komunikují

Propojení internetu věcí a internetu služeb =

Vytvoření **kyberneticko – fyzického prostoru**, v němž jsou už jen nejasné hranice mezi reálnem a virtuálním, které se dle potřeby posouvají

Postupně se objevuje **třetí dimenze**, kterou nelze ignorovat: vedle dvou technologicky orientovaných světů, **fyzického světa výrobního a virtuálního světa služeb** je třeba počítat i se **světem sociálním**, který začíná s oběma technologickými silně interagovat

Integrovaný výrobní systém chápáný jako kyberneticko-fyzický systém je **systémem velmi složitým**, který lze řídit pouze na základě principů důsledné **decentralizace, asynchronní adresné komunikace a koordinace**.

Dnes hovoříme o trojí průmyslové integraci:

- **Integraci horizontální (hodnotového řetězce)** – tedy plnou počítačovou integraci zabezpečující vše od podání objednávky, přes zásobovací řetězec, vývoj, výrobu až k expedici a distribuční síti
- **Integraci vertikální (vnitropodnikové)** – tedy o integraci od úrovně řízení v reálném čase, přes plánování a rozvrhování výroby a ERP systémy až k rozhodování na nejvyšší úrovni
- **Integraci inženýrské podpory (životního cyklu)** napříč celým inženýrským řetězcem – od výzkumu, vývoje, prototypování, rozvrhování výroby až po ošetření celého životního cyklu výrobku

- ✓ At' chceme nebo nechceme, at' ji pojmenováváme, jak chceme – **nová průmyslová revoluce, revoluce podporovaná digitalizací a opírající se o principy kybernetiky viditelně nastupuje**
- ✓ Pojmy **4. (2.) průmyslová revoluce, Industrie 4.0, Průmysl 4.0** se objevují stále častěji – a stále častěji jsou **zneužívány jako líbivé heslo, samotný obsah často uniká**
- ✓ **Průmysl 4.0 je českou národní iniciativou, která má podpořit průběh 4. průmyslové revoluce v ČR s cílem zabezpečit dlouhodobou konkurenceschopnost země**
- ✓ **ČR má svoje specifika odpovídající naší situaci i naší roli** – ta je třeba respektovat při zcela nezbytném napojení se na celosvětové celospolečenské dění

- ✓ **V ČR: nejvyšší podíl průmyslové výroby na HPH v Evropě (25%)** – ten chceme nejen udržet, ale i zvýšit (v Evropě v průměru 15%, cíl EU: dosáhnout 20% v roce 2020)
- ✓ Přímý **export do SRN činí 29%**, připočteme-li vazby na německé firmy uvnitř ČR, jsme **nejméně polovinou průmyslové výroby závislí na SRN**
- ✓ Chceme-li tuto ekonomickou pozici udržet či posílit, musíme být **kompatibilní s řešeními Industrie 4.0** - konkurence bude velická
- ✓ Současně musíme respektovat svoji **specifickou situaci a specifické potřeby**
- ✓ Průmysl 4.0 musí být **v centru pozornosti všech**, kdo zodpovídají za ekonomiku, ale i za vědu a výzkum, vzdělávání, za pracovní trh, atd. – musí být chápán **jako celonárodní fenomén**, determinující naše budoucí postavení ve světovém společenství

- ✓ **Národní iniciativa** vznikla jako reakce na potřeby a požadavky českého průmyslu za osobní podpory min. MPO J. Mládka a je MPO koordinována
- ✓ Práce zahájeny v červenci 2015, **15.9.2015 – iniciativa vyhlášena na MSVB**
- ✓ Vytvořen řídicí tým o 11 členech, na expertním dokumentu o 190 stranách pak pracovalo **87 expertů v 11 odborných skupinách**
- ✓ **Dokument je komplexní**: v každé z 11 tématických kapitol analyzuje výchozí stav, naznačuje trendy vývoje, přináší SWOT analýzu a důležitou **součástí jsou návrhy konkrétních opatření** (celkem 47 klíčových a dalších 140 podrobnějších)
- ✓ **Dokument dokončen 3.2.2016**
- ✓ **V březnu 2016 má projednávat vláda včetně akčních plánů**

PRŮMYSL
4.0

Řídící tým

Martin Buněk, místopředseda, TA ČR

Věra Czesaná, Národní vzdělávací fond

Jiří Holoubek, prezident, Elektrotechnická asociace ČR, SPD

Miroslava Kopicová, ředitelka, Národní vzdělávací fond

Jiří Krechl, CzechInvest

Eduard Palíšek, generální ředitel, Siemens ČR

Jan Prokš, ředitel, Elektrotechnická asociace ČR

Tereza Šamanová, Svaz průmyslu a dopravy ČR

Roman Šiser, nezávislý konzultant

Michael Valášek, děkan, fakulta strojní ČVUT

PRŮMYSL
4.0

- 1. Úvod**
- 2. Specifická situace průmyslu v ČR**
- 3. Technologické předpoklady a vize**
- 4. Nové požadavky na aplikovaný výzkum v ČR**
- 5. Bezpečnost systémů**
- 6. Standardizace**
- 7. Právní a regulatorní aspekty**
- 8. Dopady na trh práce, kvalifikaci pracovní síly a sociální dopady**
- 9. Vzdělávání**
- 10. Průmysl 4.0 a efektivita využívání zdrojů**
- 11. Investice podporující Průmysl 4.0**

PRŮMYSL
4.0

Nemůžeme zůstat stranou, ale **nejsme rozhodující a určující**

K udržení konkurenceschopnosti se musíme připravit **na roli kooperujícího partnera**, schopného absorbovat nové technologie, integrovat je a inovacemi adekvátně přispívat do celosvětového úsilí

Na úrovni státu nutno **připravit infrastrukturu** – vysokorychlostní širokopásmový internet, ale i **legislativu** a **lidské zdroje**

Dlouhodobým cílem je:

- ✓ Pomoci českým podnikům a organizacím **při zapojování do celosvětových řetězců tvorby hodnot**
- ✓ Pomoci českému průmyslu **k zefektivnění a zlevnění výroby a služeb** (první role – efektivní výrobce a poskytovatel služeb)
- ✓ Podpořit konkurenceschopnost českého výzkumu i průmyslu s možností **některá řešení Průmyslu 4.0 vyvážet** (druhá role – exportér)
- ✓ Procesy hodnotit taktéž z pohledu **optimalizace zdrojů, rychlosti flexibilní reakce na změny, ale i z hlediska ochrany prostředí**

- ✓ Průmysl 4.0 požaduje postupně **opravdu integrovat veškeré výrobní, obchodní a ekonomické procesy a služby** na principu distribuovaných znalostních systémů s vysokou mírou autonomie a bez viditelného centrálního elementu
- ✓ Nejde o „jako“ technologie, nejde jen o digitalizaci – technologie musí být **reálná, kyberneticko-fyzického charakteru**
- ✓ Především: nejedná se o počítačové zpracování tabulek a výkazů, ale o **skutečně kybernetickou revoluci- digitalizace jen podmínkou**
- ✓ Na druhé straně: **v ČR nepůjde tolik o vývoj „celosvětových“ technologií**, ale spíše o využití a integraci technologií dostupných
- ✓ **Rozhodujícím faktorem budou lidé**, jejich postoje a myšlení – ty je nutno připravit, vychovat – revoluce bude mít i **sociální dopady**
- ✓ Průmysl 4.0 bude vyžaduje **velké investice s trvalými průběžnými inovacemi** ve výrobě a službách, reflektujícími technologický pokrok

- ✓ **Věda, výzkum a inovace již nebudou moci být otázkou jednoho podniku!!**
- ✓ Výzkum bude nutno provádět na sdílených, investičně velmi **náročných testbedech**
- ✓ **Testbedy** jsou vlastně **výrobní poloprovozy**, umístěné obvykle ve výzkumné organizaci a otevřené mnoha firmám, které se podílejí na financování (např. úvodním vkladem, pravidelným poplatkem, či zakázkami)
- ✓ Malé a střední podniky mohou **testovat nové technologie a ocenit potenciál inovativních obchodních scénářů**
- ✓ Výrobní podniky generují data, IT firmy je analyzují, dodavatelé strojů vyvíjejí inovace společně se svými zákazníky – taková spolupráce napříč sektory generuje skvělé **synergie pro všechny**
- ✓ **V SRN testbedy podporovány federální vládou a silnými výzkumnými a průmyslovými partnery** (cílem 20 testbedů)

První testbedy směrem k 4. průmyslové revoluci

CDAC University of Cambridge,
UK

Prof. Duncan McFarlane
kolem roku 2004

Odo Strugger Laboratory
Vienna University of Technology
Prof. G. Zeichen
2005

Smart Factory Testbed v Kaiserslautern 2015

- ✓ **Každý jednotlivý projekt** může v rámci testbedu generovat požadavky na specifikace, legislativu a standardy **pro celý sektor – zúčastněné firmy se účastní pionýrské práce a získávají prioritní výhody**
- ✓ Dnešní **rozdobený způsob financování aplikovaného výzkumu** (relativně malé a krátkodobé projekty) neodpovídá potřebám Průmyslu 4.0
- ✓ Čeká nás **proces sdružování, integrace, propojování týmů** – nutno dát důvěru (a prostředky) organizacím a jejich **vůdčím osobnostem**, které se osvědčily
- ✓ Je třeba nastavit **nová objektivnější kritéria hodnocení výzkumu**, zejména aplikovaného (místo počtu článků nutno měřit **kvalitu a potenciál pracoviště z pohledu konkurenceschopnosti ČR**)
- ✓ Testbedy musí **prolomit bariéru spolupráce** průmyslu a akademické sféry, zvýšit investice průmyslu do spolupráce s výzkumnými organizacemi – **bez zintenzivnění spolupráce to nepůjde**

- ✓ **Rekonstrukce prostoru aplikovaného výzkumu** směrem od jednotlivých, nahodile vybraných projektů směrem k cílenému a řízenému budování dlouhodoběji fungující infrastruktury aplikovaného výzkumu s dostatečným prostorem pro flexibilní menší doplňkové projekty **je v případě Průmyslu 4.0 nezbytností**
- ✓ Výzkum přednostně zaměřovat na **integraci stávajících dílčích řešení a na nová, inovativní řešení** tam, kde
  - ✓ firmy potřebují technologicky pomoci, tzn., že je potřeba trvale získávat informace o jejich potřebách (úloha např. pro SPD)
  - ✓ český výzkum má dlouhodobou úspěšnou tradici, např. *v oblasti technik automatického řízení, kyberneticko-fyzických systémů, robotiky, simulace, vizualizace a SW pro počítačovou bezpečnost*
- ✓ Důležitý i aplikovaný výzkum **ve společenskovědních disciplínách**
- ✓ Veřejná podpora aplikovaného výzkumu musí být koncentrována a **koordinována na národní úrovni.**

- ✓ Aplikovaný výzkum se nemůže opírat jen o malé, kapacitně slabé projekty, nutno systémově budovat **centra aplikovaného výzkumu, dostatečně investičně vybavena a s nadkritickou výzkumnou kapacitou, financovaná účelově, ale i institucionálně** – jedině taková mohou obhospodařovat testbedy
- ✓ **Není třeba vytvářet instituce nové**, naopak nutno zapojit dnes již existující infrastruktury výzkumných center a dlouhodobě je profilovat za **podpory státu – OP PIK a programy TA ČR vhodným nástrojem**
- ✓ Nutno tedy vybudovat **systém center/ústavů aplikovaného výzkumu na národní úrovni**, se zodpovědností za technologickou podporu naplňování cílů Průmyslu 4.0 – **páteř celé implementace**
- ✓ Možno se poučit z role a fungování **Fraunhoferovy společnosti a vybudovat český ekvivalent**
- ✓ Nutno respektovat **dostupné zdroje – jde především o jejich lepší využití koncentrací a zacílením, než o jejich navýšení**

- ✓ Již dnes si stěžujeme **na nedostatek inženýrů**
- ✓ Budeme jich potřebovat **ještě více, ale zejména s úplně jiným profilem** (schopné interdisciplinárního myšlení a se systémovým pohledem na složité distribuované systémy)
- ✓ Musí se **změnit obsah a styl výuky**, nelze dokoněčna minimalizovat výuku matematiky a fyziky
- ✓ Nutno **podporovat interdisciplinaritu** jako doplněk do hloubky zaměřeného odborného vzdělávání a **systémový pohled**
- ✓ Průmysl 4.0 se musí **promítnout do všech učebních plánů** všech oborů na vysokých i středních školách
- ✓ Jedná o celospolečenský fenomén s dopady sociálními a kulturními: výuka se musí **dotknout i humanitních a společenskovědních oborů**

- Zlepšovat dlouhodobé navýšení **financování učitelů** s diferencovaným odměňováním
- Podporovat **popularizaci techniky**, vědy a Průmyslu 4.0
- Podporovat vyhledávání a **individuální práci s talenty**
- **Podporovat výzkum** ze všech dostupných zdrojů (národní a evropské) **jako základ technologické kompetence**, ale i podkladů výuky
  - podpora tvorby učebnic
  - podpora v oblasti celoživotního vzdělávání a rekvalifikace
- Znovu zavést **povinnou maturitu z matematiky**
- Rozvinout kvalitní a široce dostupný **systém celoživotního vzdělávání**

- Zavedení **výuky** (základní, střední školství, vysoké školství) o **nových aspektech internetu** ve vazbě na Průmysl 4.0 (e-skills, Internet of Things, Internet of Services, cloudové služby, robotika)
- Intenzivní **využívání moderních technologií ve výuce** na všech stupních
- zavedení **nových studijních programů/oborů zaměřených na Průmysl 4.0** na pomezí oborů strojírenských, elektrotechnických a informatických:
  - Systémový přístup
  - Interdisciplinarita
- Zavést alespoň 2-3 předměty orientované na Průmysl 4.0 **do každého oboru technických vysokých škol**
- zavedení výuky s vazbou na Průmysl 4.0 **v oborech sociálních, právních, ekonomických**, které by pokrývaly společenské důsledky a předpoklady Průmyslu 4.0

✓ **Výzva sociální: dopad na trh práce**

člověk nebude nahrazen, nýbrž dostane nové nástroje
některé profese vymizí, jiné se vytvoří
pracovní trh nutno připravovat na změny s předstihem
nutno jednat s odbory, vysvětlovat

✓ **Výzvy v oblasti bezpečnosti a dostupnosti infrastruktury**

jedná se o komplexní systémovou bezpečnost, nikoliv jen počítačovou

✓ **Výzvy v oblasti standardizace**

povede především ke kompatibilitě řešení, specializované
standards zatím neexistují

**Každá z výzev - pokud bude ignorována - může se stát hrozbou
pro konkurenceschopnost české ekonomiky**

4. průmyslová revoluce ovlivní celou společnost

4. průmyslová revoluce přináší myšlenky a technologie, které **zasáhnou další oblasti**, např.

- ✓ **Energetiku** při řízení a koordinaci decentralizovaných zdrojů: na úspěšnosti myšlenek bude záviset, kolik centrálních zdrojů budeme muset vybudovat (Energetika 4.0?)
- ✓ **Smart Cities**: jde též o distribuované procesy s možností permanentní optimalizace a nutností flexibilní reakce na změny
- ✓ **Zdravotní péči**: zde se jedná především o optimalizaci distribuovaných služeb (Zdravotnictví 4.0??)

4. průmyslová revoluce **není o digitalizaci** nebo informatizaci, je to **revoluce KYBERNETICKÁ**

Bez větší nadsázky lze konstatovat, že kybernetická průmyslová revoluce je **více revolucí v myšlení lidí než v konkrétních technologiích.**

Technologie už máme (nebo můžeme koupit), změnit myšlení lidí bude mnohem obtížnější!

